

MEDIJI U LIKOVNOM RADU S DJECOM

Arapović, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:549658>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

MEDIJI U LIKOVNOM RADU S DJECOM

Tea Arapović
ZAVRŠNI RAD

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Mediji u likovnom radu s djecom

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Likovni izraz u ranom i predškolskom odgoju 1

Mentor: izv.prof.dr.sc. Marija Brajčić

Student: Tea Arapović

U Splitu, rujan 2024.

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje u kojoj mjeri medijski sadržaji utječu na likovne radove djece rane i predškolske dobi, s posebnim naglaskom na usporedbu utjecaja crtanih filmova i priča. Istraživanje je realizirano u Dječjem vrtiću Mandalina u Splitu, gdje je sudjelovalo 50 djece u dobi od 3 do 7 godina. U razdoblju od travnja do lipnja 2024. godine prikupljen je 81 dječji rad. Analizom tih radova identificirani su različiti stupnjevi utjecaja medijskog sadržaja, koji su klasificirani prema kodovima 2, 1 i 0. Rezultati istraživanja pokazali su da medijski sadržaji imaju značajan utjecaj na dječje likovno izražavanje, pri čemu crtani filmovi pokazuju izraženiji utjecaj u odnosu na priče.

Ključne riječi: mediji, medijski utjecaj, likovni izričaj djece, analiza radova djece

SUMMARY

This paper explores the extent to which media content influences the artistic works of young children, with a particular focus on comparing the impact of cartoons and stories. The research was conducted at the Mandalina Kindergarten in Split, involving 50 children aged 3 to 7 years. During the period from April to June 2024, 81 children's artworks were collected. The analysis of these works identified varying degrees of media content influence, classified according to codes 2, 1, and 0. The results of the study showed that media content has a significant impact on children's artistic expression, with cartoons demonstrating a more pronounced influence compared to stories.

Keywords: media, media influence, artistic expression of children, analysis of children's work

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	0
SUMMARY	0
1. Uvod	1
2. O medijima	2
2.1 Podjela i funkcije medija.....	2
3. Utjecaj medija	5
3.1 Pozitivni utjecaji medija	6
3.2 Negativni utjecaji medija.....	7
4. Medijska pismenost	9
5. Likovno stvaralaštvo djece	11
6. Mediji i likovno izražavanje djece.....	13
7. Metodologija.....	14
7.1. Cilj istraživanja	14
7.2. Istraživačka pitanja	14
7.3. Hipoteze.....	15
7.4. Zadatci istraživanja.....	15
7.5. Uzorak	15
7.6. Postupak istraživanja	15
8. Rezultati i rasprava	16
9. Analiza dječjih radova	19
9.1. Velik utjecaj medija.....	19
9.2. Manje vidljiv utjecaj medija	23
9.3. Nije vidljiv utjecaj medija	26
10. Zaključak	30
Literatura	31

1. Uvod

U današnjem svijetu mediji su postali neizostavan dio svakodnevnog života, utječući na sve nas, a posebno na djecu. Djeca su od najranije dobi izložena raznim medijskim sadržajima koji oblikuju način na koji djeca razmišljaju, stvaraju i izražavaju se te postaju ključni čimbenik njihova odrastanja.

Ovaj rad posvećen je proučavanju medija u likovnom radu s djecom, s posebnim naglaskom na istraživanje provedeno u dječjem vrtiću. Istraživanje je provedeno u dvije vrtićke skupine tijekom četiri dana. Prvog dana, jedna skupina gledala je crtani film, a zatim crtala koristeći papire, flomastere i drvene boje, bez posebnih uputa. Drugog dana, druga skupina je također gledala crtani film i crtala u istim uvjetima. Trećeg dana, prva skupina slušala je priču, a zatim crtala, također bez dodatnih uputa. Četvrtog dana, druga skupina slušala je priču i crtala u istim uvjetima.

Cilj istraživanja bio je ispitati utjecaj medijskih sadržaja na likovni izričaj djece i utvrditi hoće li se elementi iz gledanog crtanog filma ili pročitane priče spontano pojaviti u njihovim likovnim radovima te hoće li biti razlike u utjecaju između ova dva medija.

U prvom dijelu rada pružit će se pregled osnovnih pojmova vezanih uz medije, uključujući njihove definicije, klasifikaciju i vrste. Razmotrit će se kako mediji mogu imati i pozitivan i negativan utjecaj na djecu, te će biti riječi i o važnosti medijske pismenosti. Također, rad će obuhvatiti opće karakteristike dječjeg likovnog stvaralaštva i govoriti o povezanosti između medija i likovnog izražavanja djece. Na kraju rada, iznijet će se zaključci temeljeni na pregledanoj literaturi i provedenom istraživanju.

2. O medijima

Potreba za komunikacijom bila je poticaj za nastanak različitih medija. S napretkom čovjeka, otkrivanjem novih izuma i promjenama u svakodnevnom životu, pojavila se potreba za bilježenjem i dijeljenjem informacija s većom publikom (Majdenić, 2019).

Riječ „medij“ potječe iz latinskog jezika (lat. *medius* – srednji, u sredini) i u hrvatski jezik preuzeta je iz engleskog izraza (eng. *medium* – sredina, srednji, sredstvo, element, medij). Pri tumačenju medija bitno je naglasiti se radi o složenom pojmu koji ima različita značenja u pogledu svrhe i funkcije. Medij se najčešće određuje kao sredstvo za komuniciranje ili prenošenje vijesti (Jurčić, 2017). Leksikografski Zavod Miroslava Krleže definira medij kao „svako sredstvo posredstvom kojega se prenose poruke, vijesti, obavijesti i sl.“ (Hrvatska enciklopedija, 17.07.20 24).

Majdenić (2019) smatra medije temeljnim preduvjetom za bilo koju vrstu komunikacije, djelujući kao sredstva prijenosa informacija. Oni uključuju javne informacijske sustave koji distribuiraju vijesti i audiovizualne sadržaje, s glavnim ciljevima informiranja, obrazovanja i zabave svih dijelova društva. Sličnog mišljenja je i Jurčić (2017), koja naglašava da je glavna uloga medija prijenos različitih vrsta informacija široj javnosti.

Masovni mediji, također poznati kao sredstva masovnog priopćivanja, obuhvaćaju komunikacijska sredstva i ustanove koje dosežu širok broj čitatelja, slušatelja i gledatelja. Ovi mediji omogućuju reprodukciju simboličkih dobara, često nazivana porukama, u velikim količinama. Takve poruke su usmjerene na prodaju i dostupne su svim članovima društva. U upotrebi masovnih medija, pojedinci često selektivno i kritički analiziraju sadržaje, pritom podložni utjecaju svoje društvene okoline. S porastom broja medijskih vrsta i kanala, koji nude sve veći broj programa, publika postaje sve raznolikija. (Hrvatska enciklopedija, 2024).

2.1 Podjela i funkcije medija

Mikić (2001) ističe kako je danas izazovno jasno odrediti granice između različitih medija, jer se oni međusobno prepliću na različite načine. Uz to, napredak tehnologije čini medije sve sofisticiranijima, što rezultira gotovo potpunim nestajanjem razlika među njima.

Mediji, prema *Zakonu o medijima* iz 2004. godine, uključuju različite oblike kao što su novine, radijske i televizijske emisije, programi novinskih agencija, digitalne publikacije, teletekst, i sve druge načine redovitog objavljivanja urednički oblikovanih sadržaja koji prenose tekst, glas, zvuk i sliku (Narodne novine, 2014, prema Majdenić, 2019).

Prema Ciboci sur., (2018), mediji se dijele na tradicionalne i nove. Tradicionalni mediji uključuju tisak, radio i televiziju, dok novi mediji obuhvaćaju internet i sav sadržaj koji je dostupan putem suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, poput pametnih telefona, tableta i računala. Spomenuti mediji mogu se kategorizirati kao vizualni (tisak), auditivni (radio) i audiovizualni (televizija i internet).

Majdenić (2019) razlikuje klasične i suvremene medije. Klasični su mediji povezani s tiskom i tiskarskom proizvodnjom, uključujući knjige, novine i časopise. Suvremeni mediji povezani su s razvojem elektronike te se u njih ubrajaju brošure, plakati, film, radio, televizija, računala i internet.

Lipovčan (2006, prema Majdenić, 2019) medije dijeli na tiskane, elektroničke i nove medije. Tiskani mediji, uz knjige kao najstariji masovni medij, obuhvaćaju novine, magazine i časopise. Elektronički mediji uključuju radio i televiziju, dok su fotografija i film mediji svoje vrste. Internet se smatra novim medijem.

John Fiske (prema Jurčić, 2017) razlikuje tri vrste medija: prezentacijski mediji, koji uključuju korištenje lica, glasa i tijela te su ograničeni na trenutnu prisutnost; reprezentacijski mediji, koji koriste kulturne i estetske konvencije za prijenos poruka, kao što su fotografije, knjige i slike; te mehanički mediji, poput radija, televizije i telefona, koji kombiniraju elemente prezentacijskih i reprezentacijskih medija, razlikujući se po načinu prijensa i formatu.

Mediji ispunjavaju tri osnovne funkcije: informiranje, obrazovanje i zabavu. Prva funkcija, informiranje, omogućava medijima da u vrlo kratkom vremenskom razdoblju prenesu najnovije i aktualne vijesti, bilo iz lokalne okoline ili s globalne razine. Druga funkcija je obrazovanje. Mediji kroz razne teme mogu promicati obrazovne, odgojne i kulturne sadržaje, pružajući tako vrijedne informacije i upute. Treća funkcija, zabava, smatra se najzanimljivijom. Zabavni sadržaji medija često su dio obiteljskog života i dječje svakodnevice, s velikom vjerojatnošću da će djeca prilikom prvog kontakta s medijima biti izložena zabavnim sadržajima kao što su animirani filmovi, humoristične serije i igre na računalima (Ciboci i sur., 2018).

Današnja svakodnevnica obiluje različitim vrstama medija. Kroz ekrane televizora, računala, mobitela i u kinima možemo pratiti pokretne slike koje donose prizore iz svih dijelova svijeta, obuhvaćajući prošlost, sadašnjost i budućnost. Internet omogućuje pretraživanje i pronalaženje raznovrsnih sadržaja, brzu komunikaciju s ljudima širom svijeta, kao i zabavu kroz igre, filmove i glazbu. Knjige nude mir i potiču maštu, omogućujući bijeg u zamišljene i ljepše svjetove. Novine i časopisi redovito nas informiraju o događanjima u svijetu te donose najnovije vijesti o trendovima, ljepoti i zdravlju (Majdenić, 2019).

3. Utjecaj medija

Danas svjedočimo brojnim promjenama u društvu i njegovom funkcioniranju. Među najvažnijim i najbržim promjenama je transformacija uloge medija u životima ljudi, kako odraslih, tako i djece, te njihovom utjecaju na svakodnevni život (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2022).

Kako Jurčić (2017) objašnjava, mediji su postali, htjeli mi to ili ne, neizostavan dio naših života. Putem njih stječemo obrazovanje i pristup informacijama o svijetu, dok nas istovremeno zabavljaju i proširuju naše spoznaje. Mandarić (2012) naglašava dubok utjecaj suvremenih medija na sve aspekte ljudskog života, uključujući radne navike, kreativnost, socijalizaciju i komunikaciju. Mediji također značajno oblikuju osobne stavove, ideje i mišljenja te mogu utjecati na javno mišljenje i ponašanje (Labaš i Marinčić, 2018). Bez njih bi bilo znatno teže ostvariti ove aspekte svakodnevnog života (Mandarić, 2012).

Djeca su izložena medijima već od najranije dobi. Raznolikost medijskih izvora dovodi do brzog i često neprimjetnog, ali snažnog utjecaja na njih (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2019). Prema istraživanju, predškolska djeca provode u prosjeku 2,4 sata dnevno ispred ekrana tijekom radnih dana, dok se taj broj vikendom povećava na tri sata. Prvi kontakt s tehnologijom imali su s televizorom, nakon čega su uslijedili mobiteli i tableti. Istraživači ističu da su djeca prilično samostalna u upotrebi elektroničkih uređaja: većina njih (97 %) zna uključiti uređaj, 90 % samostalno pronalazi i pokreće željene sadržaje, a 45 % koristi internet bez pomoći odraslih (Rodić i Šimić Šašić, 2022). Labaš (2011) upozorava na to da su novi mediji, poput interneta i pametnih telefona, postali neizostavan dio života djece i mladih, dok su tradicionalni mediji, poput knjiga, novina i televizije, manje prisutni.

Pogledi znanstvenika i javnosti na medije često su podijeljeni. S jedne strane, mediji se doživljavaju kao vrlo pozitivni, s velikim očekivanjima u pogledu njihovog potencijala da obogate živote djece, promijene nezdrave obrasce ponašanja, potaknu maštu i kreativnost, prošire obrazovanje i znanje, promoviraju inkluziju i toleranciju, smanje razlike među društvenim slojevima te doprinesu razvoju i jačanju civilnog društva. Međutim, dosadašnja istraživanja sugeriraju da medij mogu utjecati i pozitivno i negativno na djecu, ovisno o tome koji se sadržaji konzumiraju, u kakvom kontekstu se mediji doživljavaju, kako se koriste te o individualnim karakteristikama djece koja ih koriste. Mediji sami po sebi nisu pozitivni ni negativni; oni predstavljaju tehnologiju koja može biti korištena na različite načine (Medijska

pismenost, 2017). Miliša i Zloković (2008) također ukazuju na dvostruku ulogu medija u suvremenoj odgojnoj paradigmi; s jedne strane, pružaju obrazovne i informativne sadržaje, dok s druge strane mogu postati alat manipulacije ili indoktrinacije, posebno kada je riječ o djeci i mladima.

3.1 Pozitivni utjecaji medija

Različita istraživanja širom svijeta ukazuju na to da visoko kvalitetni medijski sadržaji namijenjeni djeci, uključujući televizijske i radijske emisije, knjige, web stranice, mobilne aplikacije, obrazovne kampanje te lutkarske i kazališne predstave, mogu značajno pridonijeti ostvarivanju različitih razvojnih ciljeva kod djece (Medijska pismenost, 2017). Kroz integraciju različitih medija, djeca razvijaju svoje kognitivne, psihičke, kreativne i socijalne vještine, postajući aktivni sudionici u procesu učenja. Mediji omogućuju djeci dijalog sa sadržajem, potičući ih na aktivnu potragu za informacijama (Đuran i sur., 2022).

Mediji također pomažu djeci u razumijevanju globalnih problema kao što su ratovi, nuklearne prijetnje, bolest, glad, beskućništvo i siromaštvo. Osim toga, mediji promiču kulturnu raznolikost i uče toleranciji (Đuran i sur., 2019). Visković i Višnjić-Jevtić (2017) ističu da mediji igraju ključnu ulogu u razumijevanju svijeta i u prijenosu znanja i informacija. Dok neki medijski nude obrazovne sadržaje, drugi pružaju prilike za učenje, vježbanje i istraživanje.

Prema Rodić i Šašić (2021) izloženost visokokvalitetnim medijskim sadržajima može potaknuti razvoj pismenosti, matematičkih vještina i prosocijalnog ponašanja. Televizijski programi, na primjer, mogu pridonijeti stjecanju novih znanja, poboljšanju akademskih, komunikacijskih i interpersonalnih vještina te potaknuti nove interese. Izloženost prosocijalnim medijskim sadržajima povezana je s višim razinama prosocijalnog ponašanja, empatije i nižim razinama agresije. Digitalna tehnologija može pomoći djeci u vizualizaciji složenih koncepata i stvaranju okruženja u kojem uče kroz praktične aktivnosti, omogućujući im stvaranje i istraživanje. Igranje videoigara također donosi brojne prednosti, uključujući poboljšanje kognitivnih vještina, poticanje ustrajnosti, poboljšanje raspoloženja, razvoj socijalnih vještina i bolje obrazovne ishode. Subrahmanyam i sur., (2000, prema Đuran i sur., 2019) nadodaju da računalne igre, primjerice, mogu poboljšati okulomotornu koordinaciju.

Istraživanja o upotrebi suvremenih medija u obrazovanju ukazuju na pozitivne učinke informatičke tehnologije na mentalne procese djeteta, uključujući hipotetsko razmišljanje i logičku analizu. Mediji također podržavaju razvoj kreativnog razmišljanja, mašte i potiču

razvoj vlastite inicijative kod djece (Anetta, 2008, prema Đuran i sur., 2019). Ipak, najvažnije pozitivne strane medija uključuju obrazovanje, informiranje i zabavu (Jurčić, 2017).

3.2 Negativni utjecaji medija

Rodić i Šimić Šašić (2021) ističu da rani početak korištenja medija, veći broj sati provedenih uz medije i nekvalitetan sadržaj kod djece mogu biti značajni prediktori lošijeg izvršnog funkcioniranja, uključujući kontrolu impulsa, samoregulaciju i mentalnu fleksibilnost, kao i smanjene sposobnosti razumijevanja drugih. Istraživanja su otkrila da prekomjerno gledanje televizije u ranom djetinjstvu može biti povezano s odgodama u kognitivnom, jezičnom i socioemocionalnom razvoju. Preporuka Američke pedijatrijske akademije je da djeca mlađa od dvije godine izbjegavaju medijske sadržaje, jer smanjena interakcija s odraslima može negativno utjecati na njihove sposobnosti učenja.

Forma i Matyjas (2015, prema Đuran i sur., 2019) upozoravaju na moguće negativne posljedice koje mediji mogu imati na djecu, osobito kada je riječ o virtualnoj stvarnosti koja se može značajno razlikovati od stvarnog svijeta. Ova razlika može predstavljati rizik za psihološki i fizički razvoj djece, uključujući mogućnost zlorabotrebne ili ovisnosti o internetu. Također, postoji zabrinutost da mediji mogu smanjiti osjetljivost, usporiti maštu i spontane igre te smanjiti empatiju prema patnjama drugih. Mediji mogu poticati destruktivna ponašanja, jačati stereotipe, smanjiti moralne vrijednosti, potisnuti lokalne kulture i pridonijeti osjećaju otuđenosti od društva (Medijska pismenost, 2017). Rodić i Šimić Šašić (2021) naglašavaju da korištenje medija također može smanjiti vrijeme provedeno u aktivnostima poput čitanja i hobija te smanjiti sudjelovanje u društvenim aktivnostima izvan kuće. Aric Sigman (2010, prema Đuran i sur., 2019) dodaje da dugotrajno izlaganje djece ekranima može smanjiti njihovu fizičku aktivnost. Mnoge djece jedu obroke dok gledaju televiziju, što može uzrokovati nesvjesno konzumiranje veće količine hrane, što dovodi do problema poput pretilosti. Također, gledanje televizije doprinosi sjedilačkom načinu života i povećava unos kalorija.

Prema Bradea i Cosmin Blandul (2015, prema Đuran i sur., 2019), negativni utjecaji medija uključuju smanjenje neposredne socijalne interakcije, budući da se komunikacija često odvija putem aplikacija i društvenih mreža. Ova smanjena komunikacija licem u lice može dovesti do osjećaja otuđenja i posljedičnog gubitka komunikacijskih vještina u stvarnom životu, što može otežati snalaženje u društvenim situacijama. Nadalje, Đuran i sur. (2021) kao dodatni negativan faktor izdvajaju nasilje preko interneta, tzv. cyberbullying, odnosno elektroničko nasilje, koje

predstavlja ozbiljan izazov u suvremenom društvu. Također, česta prisutnost nasilja u medijskim sadržajima, kao što su televizija, filmovi i videoigre, pokazuje negativan utjecaj na djecu. Ovaj utjecaj može uključivati povećanje agresivnog ponašanja, pojačavanje straha i tjeskobe te smanjenje empatije prema patnjama drugih. Nasilje koje se prikazuje, čak i s namjerom moralnog ili obrazovnog poučavanja, može nehotice potvrditi nasilje kao prihvatljivo rješenje za rješavanje sukoba. (Medijska pismenost, 2017).

Miliša, Tolić i Vertovšek (2009) tvrde da mediji često djeluju kao vrsni manipulatori, s ciljem podriivanja razumnog razmišljanja. Umjesto da potiču kreativno i maštovito provođenje slobodnog vremena, mediji često promoviraju dokoličarenje, prosječnost i banalnost.

4. Medijska pismenost

Konferencija o medijskoj pismenosti 1992. godine definirala je ovaj pojam kao sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i odašiljanja poruka putem medija (Peruško, 2008). Ova sposobnost uključuje ne samo poznavanje činjenica o medijima, već i kritičko postavljanje pitanja o medijskim sadržajima. Razvijanje medijske pismenosti omogućuje mladima da postanu kritički mislioci i kreativni proizvođači poruka, što je ključno u svijetu u kojem mediji imaju sve veću ulogu (Krilić, 2010, prema Đuran i sur., 2019).

Definirajući se kao „medijska kompetencija“, medijska pismenost obuhvaća kritičku analizu medijskog sadržaja, filtriranje informacija i korištenje medija za kreativno izražavanje (Labaš, 2011). Ova kompetencija omogućuje bolje razumijevanje i svjesno korištenje medija, što je važno za razvoj kritičkog mišljenja i kreativnosti u odnosu na medijske sadržaje (Đuran i sur., 2022).

Medijska pismenost igra ključnu ulogu u razvoju kompetencija, oblikovanju stavova i pravilnoj interpretaciji različitih medijskih sadržaja. Razvoj medijske pismenosti je bitan zbog utjecaja medija na stvaranje novih vrijednosti, oblikovanje percepcije te formiranje stavova i mišljenja. U suvremenom društvu, gdje je povećano korištenje vizualno-komunikacijskih medija i potreba za informacijama, medijska pismenost omogućuje razumijevanje, analiziranje i selektiranje informacija. Ovo pomaže u razlikovanju pravog značenja informacija i prepoznavanju prikrivenih namjera (Thoman, 2003). Širi pojam medijske pismenosti uključuje medijsku pedagogiju, koja se bavi medijskim odgojem i obrazovanjem te istražuje različite aspekte medijskog komuniciranja (Tolić, 2009).

Kritička medijska pismenost ne uključuje samo pristup koji se protivi medijima, već potiče radoznalost, istraživanje i propitivanje medijskih sadržaja. Djeca mogu razviti ovu sposobnost vrlo rano, istražujući i analizirajući medijske sadržaje te razmišljajući o točnosti informacija i pouzdanosti izvora (Mikić, 2002).

Medijsko djetinjstvo obuhvaća pet ključnih aspekata: svakodnevnu prisutnost medija u životima djece, količinu vremena provedenog s medijima, način na koji djeca koriste medije, njihov stav prema medijima te učinke koje taj odnos ima na njih. (Izdebska, 2006, prema Matyjas, 2015, prema Đuran i sur., 2018).

Mediji mogu donijeti brojne prednosti ako se koriste odgovorno i pozitivno. Kako bi se to postiglo, važno je osigurati dodatnu edukaciju i poticati kritičko razmišljanje kroz sustavni medijski odgoj, koji trenutno nedostaje u hrvatskom obrazovnom sustavu (Malek, 2019). Roditelji i odgojitelji imaju ključnu ulogu u odabiru prikladnih sadržaja i obrazovanju djece o medijima (Majdenić, 2019). Ciboci i sur. (2009) ističu da roditelji i odgojitelji često osjećaju nesigurnost u vezi s novim digitalnim medijima, iako prepoznaju njihovu važnost u životima djece.

5. Likovno stvaralaštvo djece

U svakoj umjetnosti postoji način na koji se izražavamo. U likovnoj umjetnosti ideje i emocije stavljamo na papir ili ih prikazujemo prostorno plastičnim oblikovanjem, koristeći likovni jezik (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010). Likovni jezik ili likovni izraz djece predstavljaju urođenu sposobnost za izražavanje, komuniciranje i oblikovanje. Ova sposobnost ne potječe iz društvene okoline, već se razvija iz prirodnih potencijala djece kroz spontanu interakciju između njihovog unutarnjeg svijeta i vanjskog okruženja. Djeca koriste različite oblike i značenja za izražavanje sadržaja koje njihova svijest obrađuje, a koji nam inače nisu vidljivi (Belamarić, 1987).

Prema Grgurić i Jakubin (1996), postoji nekoliko različitih gledišta o razlozima zbog kojih djeca uživaju u likovnom izražavanju. Neki smatraju da je to prirodna sklonost prema igri, posebno u ranijoj dobi. Drugi vjeruju da djeca likovno izražavaju svoje unutarnje potrebe za izražavanjem. Treći naglašavaju ulogu motorike kao ključnog faktora u likovnom izražavanju. Međutim, svi ovi stavovi predstavljaju samo jedan dio stvarnosti. „Dijete se likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga zanima i uzbuđuje“ (Grgurić i Jakubin, 1996, str. 27). Djeca Također, fascinira ih sam materijal, proces stvaranja te osjećaj pokreta i neposredne percepcije. Doživljaj i akcija su im ključni. Tijekom razvoja svojih likovnih sposobnosti, djeca nastoje stalno mijenjati sadržaj svog rada, što proizlazi iz njihove želje za aktivnim spoznavanjem i izražavanjem svojih doživljaja (Grgurić i Jakubin, 1996).

Likovni izrazi ne samo da reflektiraju zbivanja u dječjoj svijesti, već služe i kao alat za jačanje sposobnosti percepcije, prosudbe i razumijevanja te za oblikovanje i realizaciju ideja. Ovi izrazi otkrivaju da djeca posjeduju osnovna znanja o svijetu i životu koja nadmašuju njihova svakodnevna iskustva. Iako je sposobnost likovnog stvaranja i izražavanja prirodna svim ljudima, ona se razvija kroz osobni rad koji uključuje individualna viđenja, razumijevanja i ideje te otkrivanje vlastitih oblika izražavanja (Belamarić, 1987).

Prema Grgurić i Jakubin (1996), dok dijete razvija svoje likovne vještine, istovremeno napreduje u nekoliko drugih područja: poboljšava motoričke sposobnosti svojih ruku i prstiju te se upoznaje s alatima za rad; istražuje i uči o svojoj okolini; i razvija potrebu za prikazivanjem svijeta oko sebe, prelazeći od simboličkih prikaza do onoga što stvarno može vidjeti.

Grgić i Jakubin (1996) proučavali su različita shvaćanja razvojnih faza likovnog izraza kod djece te su, na temelju svojih istraživanja, sistematizirali te faze u četiri glavne kategorije: 1. faza izražavanja primarnim simbolima, 2. faza izražavanja složenim simbolima, 3. faza intelektualnog realizma i 4. faza vizualnog realizma. Djeca su prirodno kreativna i trebaju samo odgovarajuće uvjete i mogućnosti za izražavanje te kreativnosti. Kreativnost je individualni mentalni proces koji uključuje intuitivno stvaranje novih ideja i rješenja, a svako dijete ima svoj jedinstveni kreativni put koji treba podržati i poticati. Omogućavanjem slobodnog izražavanja i stvaranjem uvjeta koji potiču koncentraciju i razvoj autonomije postavljamo temelje za izvorni kreativni razvoj. Odgajatelji igraju ključnu ulogu u prepoznavanju povoljnih trenutaka i elemenata koji mogu dalje razvijati ovaj dinamičan proces, što je osnovni preduvjet za kreativno stvaralaštvo i umjetnost (Černeka, Šuran i Skoko, 2013).

6. Mediji i likovno izražavanje djece

Mediji potiču djecu na različite oblike izražavanja, kao što su crtanje i pjevanje. Priče i likovi iz medija često nisu samo "bajke", već igraju značajnu ulogu u razvoju dječje mašte i kreativnosti (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018).

Prema Aboalgasm (2014), gledanje crtanih filmova može pomoći djeci u razvijanju njihove mašte i kreativnosti. Glavni razlog tome je što se crtani filmovi prikazuju s prekrasnim animacijama, bojama i drugim prizorima, što omogućava djetetu da uči različite stvari istovremeno. Privlačne boje mogu pomoći djetetu u prepoznavanju razlika u bojama i omogućiti mu da ih koristi pri crtanju novih slika. Djeca će biti sposobna zamisliti nove ideje motivirane određenim crtanim filmovima te smisliti nove priče ili umjetnička djela temeljena na crtanim filmovima koje gledaju.

Prema Hipotezi stimulacije (Singer i Singer, 2001), televizija ima pozitivan utjecaj na kreativnost djece, kreativne zadatke i maštovitu igru, jer obogaćuje zbirku ideja iz koje djeca mogu crpiti kada se upuste u ove aktivnosti. Smatra se da će likovi i događaji s televizije biti usvojeni, transformirani i uključeni u kreativne proizvode djece, što može poboljšati kvalitetu ili količinu njihovih kreativnih radova. Rezultati korelacijskog istraživanja koje su proveli Schmitt i suradnici (1997, prema Singer i Singer, 2001) sugeriraju da gledanje obrazovnih TV programa može rezultirati višim razinama kreativnosti djece tijekom vremena.

S druge strane, iako mediji mogu obogatiti dječji život, potaknuti maštu i kreativnost te proširiti obrazovanje i znanje, postoji i zabrinutost zbog njihovih potencijalno negativnih učinaka. Neki stručnjaci, uključujući psihologe i pedagoge, smatraju da digitalni mediji mogu ometati spontani likovni izraz i kreativnost djece (Kolucki i Lemish, 2013). Tako Berry i Asamen (1993, prema Singer i Singer, 2001) isključuju televiziju kao medij koji potiče kreativnost. Negativan učinak gledanja televizije pripisuje se njenoj vizualnoj prirodi, koja se razlikuje od drugih medija jer gledateljima nudi gotove slike. Kada sudjeluju u kreativnim aktivnostima, djeca imaju poteškoća u generiranju novih ideja jer su naviknuta na slike koje pružaju TV programi (Singer i Singer, 2001).

7. Metodologija

Istraživanje je provedeno kao kvalitativno istraživanje. Primjenjena je studija slučaja te metoda opservacije sa sudjelovanjem. Provedeno je u dječjem vrtiću Mandalina u Splitu, obuhvaćajući djecu iz dvije različite skupine, u razdoblju od travnja do lipnja 2024. godine. Uzorak ispitanika činila su djeca rane i predškolske dobi od 3 do 7 godina, ukupno je sudjelovalo 50 djece.

Prema Miočić (2018), studija slučaja je istraživačka strategija koja se široko koristi zbog svoje prilagodljive prirode. Kada se studija slučaja temelji na promatranju pojedinca i njegove jedinstvenosti, predstavlja kvalitativni istraživački pristup. Ovaj pristup fokusira se na proučavanje fenomena u njihovom prirodnom okruženju, s ciljem davanja smisla i interpretacije prema značenju koje im pridaju ljudi. Kvalitativna istraživanja često koriste metode poput intervjuja, osobnih iskustava, opažanja te analize dokumenata i drugih izvora koji opisuju relevantne događaje za pojedince. Subjekti se istražuju iz povijesne i socijalne perspektive, s ciljem razumijevanja značenja njihovih postupaka i interpretacije svakodnevnih ljudskih iskustava. Studija slučaja doprinosi razumijevanju individualnih ili grupnih društvenih fenomena na sveobuhvatan način. Korištenjem ove metode, istraživači istražuju jedinstvenost i složenost specifičnog slučaja primjenom intenzivnog i holističkog pristupa. U metodologiji studije slučaja, istraživač slobodno bira tehnike za prikupljanje i analizu podataka vezanih uz predmet istraživanja.

7.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je utvrditi postoji li utjecaj medija u dječjem likovnom izričaju te može li se izbjeći.

7.2. Istraživačka pitanja

1. U kojoj mjeri su medijski sadržaji zastupljeni u likovnim radovima djece rane i predškolske dobi?
2. Je li prisutna razlika u utjecaju medija na likovno izražavanje djece predškolske dobi između onih koji su gledali crtani film i onih kojima je čitana priča?

7.3. Hipoteze

H1: Mediji imaju utjecaj na likovno izražavanje djece.

H2: Utjecaj medija na likovno izražavanje djece koja su gledala crtani film je izraženiji u usporedbi s djecom kojoj je čitana priča.

7.4 Zadatci istraživanja

Na temelju ponuđenog medijskog sadržaja prikazati utjecaj medija u likovnim radovima djece te usporediti likovne radove nastale nakon gledanja crtanog filma i slušanja priče.

7.5 Uzorak

Ukupno je sudjelovalo 50 djece u dobi od 3 do 7 godina.

7.6 Postupak istraživanja

Istraživanje je realizirano u dječjem vrtiću Mandalina Split, gdje su sudjelovale dvije vrtičke skupine tijekom razdoblja od travnja do lipnja 2024. godine. Djeci su ponuđena dva medijska sadržaja (crtani film i priča) na temelju kojih je sakupljen 81 likovni rad djece. Nakon prikupljanja radova, analizirani su i kodirani prema stupnju utjecaja medijskog sadržaja kodovima 2, 1, 0.

2- vidljiv utjecaj medija

1- manje vidljiv utjecaj medija

0- nije vidljiv utjecaj medija

8. Rezultati i rasprava

Tablica 1. Prikaz razine izražavanja utjecaja crtanog filma u dječjim likovnim radovima

Djeca dobi od 3 do 7 godina					
2		1		0	
F	%	f	%	f	%
23	56%	8	20%	10	24%

Tablica 2. Prikaz razine izražavanja utjecaja priče u dječjim likovnim radovima

Djeca dobi od 3 do 7 godina					
2		1		0	
F	%	f	%	f	%
17	43%	7	18%	16	40%

Istraživačko pitanje 1: U kojoj mjeri su medijski sadržaji zastupljeni u likovnim radovima djece rane i predškolske dobi?

U tablici 1- prikazan je 41 likovni rad djece u dobi od 3 do 7 godina koji su raspoređeni u 3 kategorije. Prva kategorija, označena brojem 2 obuhvaća radove u kojima je vidljiv utjecaj medija, točnije crtanog filma i uključuje ukupno 23 dječja rada. Na ovim radovima svi prepoznati motivi potječu iz ponuđenog crtanog filma. Ovi radovi najpreciznije odražavaju utjecaj crtanog filma na likovno izražavanje djece.

Druga kategorija, označena brojem 1, obuhvaća radove u kojima je utjecaj medija manje izražen, a broj takvih radova je 8. Na ovim likovnim radovima djeca crtaju poneke motive iz ponuđenog crtanog filma, ali im dodjeljuju nove uloge i kreiraju nove priče.

Treća kategorija, označena brojem 0, sadrži radove na kojima nije vidljiv utjecaj medija. Ova skupina uključuje ukupno 10 radova u kojima djeca ne koriste motive iz ponuđenog crtanog filma, već crpe inspiraciju iz vlastite mašte.

U tablici 2 – prikazano je 40 likovnih radova djece u dobi od 3 do 7 godina koji su raspoređeni u 3 kategorije. Prva kategorija, označena brojem 2 obuhvaća radove u kojima je vidljiv utjecaj medija, točnije priče i uključuje ukupno 17 dječjih radova. Na ovim radovima svi prepoznati motivi potječu iz ponuđenog priče. Ovi radovi najpreciznije odražavaju utjecaj priče na likovno izražavanje djece.

Druga kategorija, označena brojem 1, sadrži radove u kojima je manje vidljiv utjecaj medija, a broj takvih radova je 7. Na ovim likovnim radovima djeca crtaju poneke motive iz pročitane priče, ali im dodjeljuju nove uloge i kreiraju nove priče.

Treća kategorija označena 0, sadrži radove u kojima nije vidljiv utjecaj medija. Ova skupina uključuje ukupno 16 radova u kojima djeca ne koriste motive iz priče, već crpe inspiraciju iz vlastite mašte.

Istraživačko pitanje 2. Je li prisutna razlika u utjecaju medija na likovno izražavanje djece predškolske dobi između onih koji su gledali crtani film i onih kojima je čitana priča?

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji razlika u utjecaju medija na likovno izražavanje djece predškolske dobi, ovisno o tome jesu li gledali crtani film ili slušali priču. Djeca koja su gledala crtani film izrađivala su više radova s motivima povezanim s filmom u usporedbi s djecom kojoj je čitana priča, koja su također crtala motive povezane s pričom, ali u manjem broju.

Ovi nalazi sugeriraju da crtani filmovi pružaju jasniju vizualnu inspiraciju u usporedbi s pričama. Može se pretpostaviti da je to zbog toga što filmovi nude dinamične animacije i živopisne boje koje pomažu djeci da stvore bogatije i detaljnije crteže. S druge strane, priče, iako manje vizualno konkretne, i dalje imaju značajan utjecaj. One pružaju manje specifične slike i ostavljaju više prostora za interpretaciju kroz riječi, što može rezultirati manje izraženim likovnim radovima.

Zaključno, crtani filmovi su vjerojatno snažniji alat za poticanje kreativnosti kod djece zbog svoje bogate vizualne stimulacije. No, priče također igraju važnu ulogu u razvoju mašte i kreativnosti djece, iako u manjoj mjeri.

9. Analiza dječjih radova

Uz ponuđeni medijski sadržaj, dječji likovni radovi izrađeni su tehnikom flomastera i bojica pri čemu su djeca samostalno birala motive za svoje crteže. Likovni radovi odabrani su kao reprezentativni primjeri prema principu egzemplarnosti.

9.1. Velik utjecaj medija

Slika 1, M.B (6 godina)

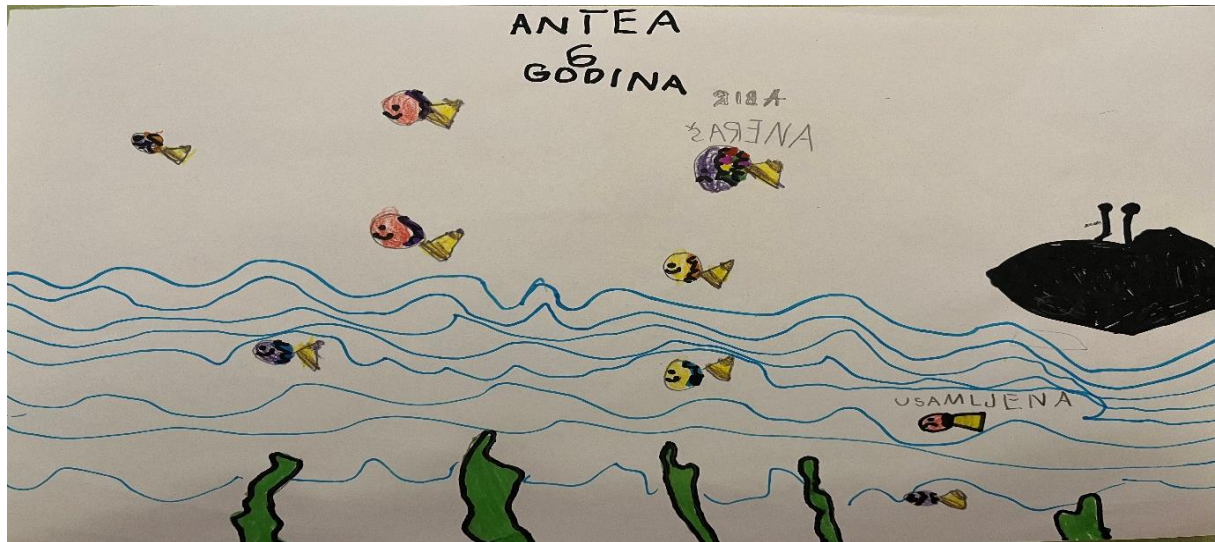
Na crtežu dijete koristi tehniku flomastera. Crtež prikazuje scenu iz crtanog filma "Medo Paddington," u kojoj se odvija čajanka. Dijete koristi gotovo čitav prostor papira, izbjegavajući praznine. Linije koje predstavljaju nebo su slobodne i valovite, a dijete na nekim dijelovima radi brze pokrete rukom što dodaje dinamiku i pokret crtežu. Zatvorene linije koriste se za oblikovanje tijela Medvjedića Paddington. Pozadina je obojena dominantnom plavom, jednom od primarnih boja. Medvjedić Paddington je nacrtan s crnim očima, smeđim tijelom i crvenim šeširom, što ga čini prepoznatljivim likom. Stol na sebi ima šarenu vazru i smeđu šalicu, što dodaje realistične elemente i pokazuje djetetovu sposobnost prepoznavanja i reproduciranja različitih oblika i boja. Na crtežu se jasno očituje snažan utjecaj medija jer su motivi i detalji vjerno preneseni iz crtanog filma.

Djetetov komentar na rad:

Odgojitelj: „Što ti predstavlja ova scena na crtežu?“

Dijete: „To je Medo Paddington koji pravi čajanku!”

Slika 2, A.R (6 godina)

Likovna tehnika koju dijete koristi je kombinira tehniku flomasteri i drvene boje. Likovi riba su smješteni po cijelom crtežu, čime se stvara osjećaj dinamike i kretanja. S desne strane crteža nalazi se neman, koja se spominje u priči, kao i same ribe. Plave valovite linije koje predstavljaju more ispunjavaju veći dio crteža. Linije korištene za crtanje riba su zatvorene, definirajući njihove oblike. Na crtežu prevladavaju primarne i sekundarne boje. Ribe su obojene raznim bojama, uključujući žutu, ljubičastu i ružičastu što ih čini istaknutima. Plava, koja je primarna boja, dominira donjom polovicom crteža i koristi se za prikaz morskih valova, stvarajući dojam podvodne atmosfere. Zelena, koja je sekundarna boja, prikazuje morsku travu. Crna, koja je neutralna boja, prikazuje predmet (neman) u desnom kutu te stvara kontrast s ostatkom crteža. Dijete je posvetilo pažnju detaljima poput lica riba, koje su prikazane sa smiješkom. Crtež je očito nastao pod velikim utjecajem priče, s obzirom na to da je dijete napisalo i imena riba koje se pojavljuju u priči.

Djetetov komentar na rad:

Odgojitelj: „Što je to na crtežu?”

Dijete: „To su dobre ribe dok su spašavale usamljenu ribu od zločeste!”

Slika 3, Z.B (7 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje scenu iz crtanog filma "Medo Paddington," u kojoj Medo igra tenis. Linije koje dijete koristi za ispunjavanje oblika pretežno su ravne i okomite, dok crnim debljim linijama ističe obrise likova i predmeta. Trava je dočarana valovitim linijama. Prostor je prikazan u jednoj ravnini. Medvjedić Paddington se nalazi u središtu crteža, dok su ostali elementi smješteni oko njega. Boje na crtežu su žive i raznolike, što pridonosi razigranoj i veseloj atmosferi. Korištenje crne, koja je neutralna boja, za konture i detalje pruža strukturu i jasnoću, dok primarne i sekundarne boje, poput narančaste, ljubičaste, plave i zelene unose energiju i dinamičnost. Crtež sadrži nekoliko detalja koji obogaćuju ukupnu sliku. Medvjedić Paddington ima prepoznatljive detalje poput kape i plave majice. Teniska mreža detaljno je prikazana s crnim i ljubičastim prugama i mrežastim uzorkom. Na crtežu se jasno očituje snažan utjecaj medija, jer su motivi i detalji precizno preuzeti iz crtanog filma.

Djetetov komentar na rad:

Odgojitelj: „Što ti predstavlja ova scena na crtežu?"

Dijete: „Medo Paddington dok igra tenis!"

Slika 4, T.K (5.5 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje ribe u moru. Konture riba su definirane crnim zatvorenim linijama, što ih vizualno izdvaja iz pozadine. Pozadina je ispunjena raznim linijama nanesenim brzim pokretima ruke, dok su ribe pretežno ispunjene vodoravnim i okomitim linijama. Dijete koristi gotovo čitav prostor papira, izbjegavajući praznine. Prostor je prikazan bez perspektive, tipično za dječje crteže. Ribe su raspoređene po površini papira, čime se stvara osjećaj kretanja i živosti. Dijete koristi kombinaciju primarnih (plava, žuta, crvena) i sekundarnih (narančasta, zelena, ljubičasta) boja kako bi stvorilo živopisni i dinamični prikaz. Svaka riba ima jedinstvene karakteristike, poput različitih boja tijela, peraja, očiju i repova. Uzimajući u obzir na dječak komentar na rad, zaključuje se da je crtež nastao pod snažnim utjecajem medija.

Djetetov komentar na rad

Odgajateljica: „Zašto si nacrtao ribe?“

Dijete: „To su ribe iz priče !“

9.2. Manje vidljiv utjecaj medija

Slika 5, F.V (7 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje Medu Paddingtona na brodu, okružen morem i zelenom površinom. Linije su jednostavne i jasne, s dominacijom vodoravnih linija, dok su oblici pretežno geometrijski. Boje su jasne i žive, dijete koristi crvenu, plavu, smeđu te ljubičastu. Kompozicija crteža je centralizirana s brodom i likom kao glavnim fokusom. Crtež sadrži nekoliko detalja poput dimnjaka s dimom, zastava i prozora na brodu. Lice medvjedića Paddingtona je nasmijano, što odražava pozitivne emocije. Pozadina je ostavljena jednostavna. Dijete prikazuje motiv iz prikazanog crtanog filma, ali dodaje brod koji nije prisutan u originalu te tako stvara novu priču.

Djetetov komentar na rad:

Dijete: „Nacrtao sam brod i medu Paddingtona. Ja jako volim brodove i poklonit ću crtež mami.“

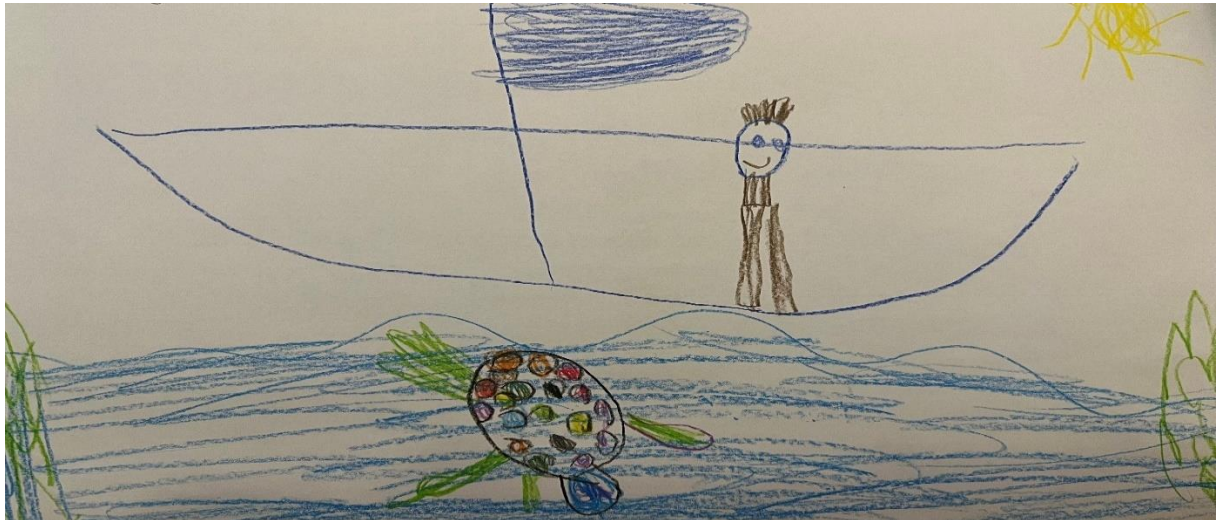
Slika 6, R.H (3.5 godine)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež sadrži nekoliko dominantnih boja i linija koje se međusobno prepliću i preklapaju. Linije na crtežu kreću se u različitim smjerovima. Iako su neke pretežno okomite i ravne, druge su valovite i zakrivljene. Dijete koristi primarne (plava i crvena) i sekundarne (zelena, ljubičasta i narančasta) boje. Prostor na crtežu je ispunjen bojama i linijama bez puno praznog prostora. Kompozicija crteža je vrlo spontana i slobodna, što je uobičajeno za dječje crteže u ovoj dobi. Iako dijete identificira ljubičastu figuru kao Medu Paddingtona te crnu figuru kao sebe, figure su stilizirane i apstraktne. Ostali oblici su također nedefinirani. S obzirom na to da dječak kroz razgovor otkriva kako na svom crtežu prikazuje Medu Paddingtona na način koji mu je u tom trenutku poznat, uz dodatak figure sebe koja se ne pojavljuje u crtanom filmu, može se primijetiti suptilan, ali vidljiv utjecaj medija.

Djetetov komentar na rad

Odgajateljica: „Što si to nacrtao?“

Dijete: „Ja (upire prstom na crnu figuru) i Medo Paddington (upire prstom na ljubičastu figuru).“

Slika 7, M.N (6 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku drvene bojice. Crtež pokazuje jasno razdvajanje između elemenata na površini i onih ispod površine vode. Brod plovi na moru, dok se šarena riba nalazi ispod. Linije su pretežno ravne i valovite, ali dovoljno jasne da definiraju oblike broda, ljudske figure i ribe. Oblici su osnovni, ali prepoznatljivi. Plava, kao primarna boja, koristi se za prikaz mora, dok je riba nacrtana u različitim bojama za svaku ljusku: crvenom, žutom i plavom (primarne boje), te ljubičastom, zelenom i narančastom (sekundarne boje). Dijete koristi prostor na papiru efikasno, ispunjavajući ga elementima bez praznina. Dijete prikazuje motiv iz priložene priče (ribu Srebricu), ali nadodaje brod i ljudsku figuru, koji se u pročitanoj priči ne pojavljuju te tako stvara novu priču.

Djetetov komentar na rad:

Dijete: „To sam ja na brodu i riba Srebrica.“

9.3. Nije vidljiv utjecaj medija

Slika 8, V.D (4.5 godine)

Dijete u likovnom radu koristi flomastere i drvene bojice. Na crtežu je prikazana figura koja predstavlja dijete, što se može zaključiti iz djetetovog komentara na crtež. Linije figure su guste i intenzivne, pretežno ravne i valovite, povučene ili okomitim ili vodoravnim potezima. Prostor je iskorišten tako da se lik nalazi u središtu, dok prostor oko njega ostaje prazan. Ovo je uobičajeno za dječje crteže gdje djeca često postavljaju glavne elemente u središte svojih radova, kako bi istaknula važnost tih elemenata. Boje su intenzivne i živahne, s prevladavajućom crnom na tijelu. Na rukama se pojavljuju primarne boje (crvena i plava), sekundarne boje (narančasta, ljubičasta i zelena) te siva. Detalji na figuri su minimalni. Dijete na crtežu ne koristi motive iz priložene priče, što sugerira da je crtež nastao iz vlastite ideje.

Djetetov komentar na rad:

Odgojitelj: „Koga si to nacrtao?“

Dijete: „To sam ja.“

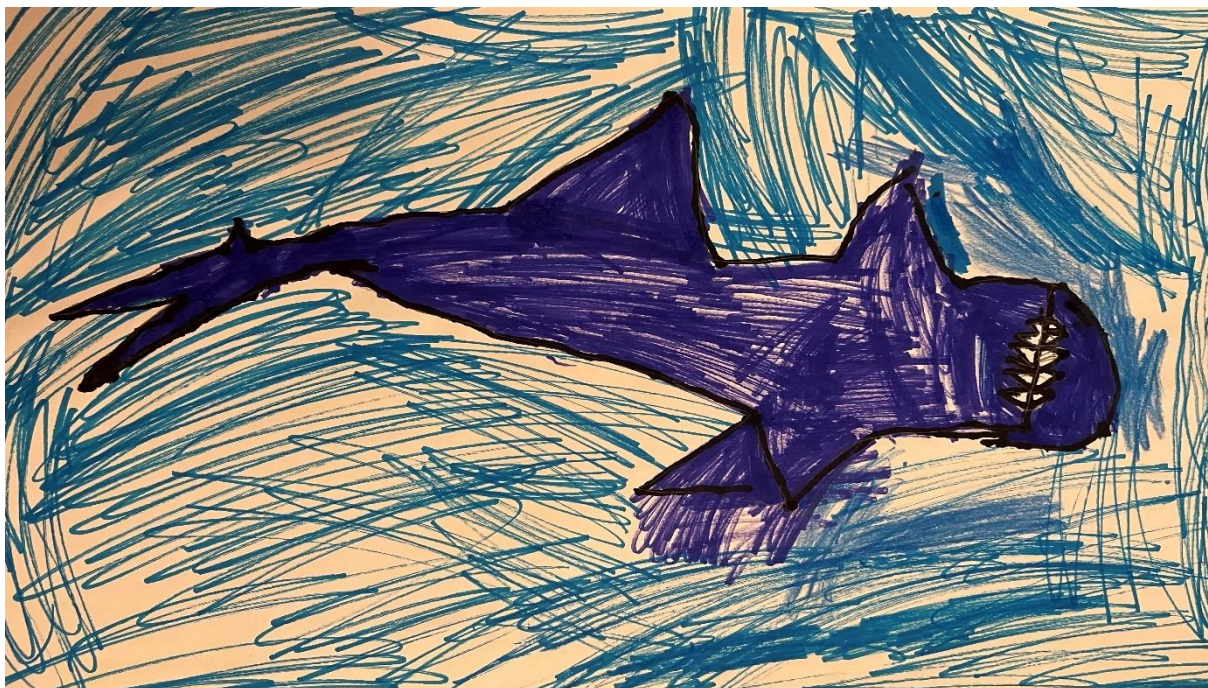

Slika 9, M.E (5.5 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje dugu iznad zelenog tla, odnosno travu. Linije koje tvore dugu su blago zaobljene, a linije koje predstavljaju tlo su većinom vodoravne, varirajući u debljini i intenzitetu boje. Upotreba primarnih (plava i crvena) i sekundarnih (narančasta, ljubičasta i zelena) boja daje crtežu jasan i živopisan izgled. Boje su bogate i snažne te su korištene bez mnogo nijansiranja ili miješanja. Iako detaljna perspektiva nije razvijena, osjećaj prostornosti postignut je jasnim odvajanjem dvije glavne zone: nebo i trava. Duga je centralni element i vizualno je najdominantnija, smještena u sredinu papira. Detalji nisu izrazito razrađeni. Crtež ne sadrži motive iz ponuđenog crtanog filma, što ukazuje na to da je dijete crtež stvorilo iz vlastite mašte.

Djetetov komentar na rad:

Dijete: „Ja jako volim dugu. Duga nastaje poslije kiše.“

Slika 10, B.P (6.5 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje morskog psa u moru. Linije su dominantan element. Plave linije koje čine pozadinu i morskog psa su vrlo izražajne i guste te su nanese brzim potezima ruke. Boje koje dijete koristi su dominantno plave, s različitim nijansama plave koje se koriste za prikazivanje morskog psa i pozadine. Tamnoplava boja tijela morskog psa čini ga dominantnim elementom u kompoziciji, dok svjetlije nijanse plave stvaraju kontrastnu pozadinu. Crna boja korištena za konture dodatno naglašava lik morskog psa. Prostor je organiziran na način da morski pas zauzima centralnu poziciju, dok je pozadina ispunjena linijama. Kompozicija je jednostavna i usmjerava pažnju promatrača na glavnog lika. Crtež ne sadrži motive iz ponuđenog crtanog filma, što sugerira da je nastao iz slobodne dječje mašte.

Djetetov komentar na rad:

Dijete: „Morski pas je jako opasan.“

Slika 11, V.R (6 godina)

Dijete u likovnom radu koristi tehniku flomastere. Crtež prikazuje stablo, travu te vodenu površinu, vjerojatno rijeku ili jezero. Drvo je prikazano pomoću okomitih linija koje oblikuju deblo, dok su grane i krošnja predstavljeni vodoravnim zelenim linijama. Korijenje drva je prikazano valovitim linijama koje se protežu kroz travu. Upotreba boja odgovara prirodnim bojama objekata u stvarnom svijetu. Smeđa boja je korištena za deblo i korijenje, dok je zelena korištena za krošnju i travu. Plava boja na desnoj strani prikazuje vodenu površinu. Drvo zauzima centralni dio crteža, dok je prizemni prostor ispunjen travom i korijenjem koje se prostire prema vodi. Perspektiva je ravna, bez izražene dubine, ali kompozicija uspješno prikazuje osnovne odnose među objektima. Djetetov crtež ne sadrži motive iz priložene priče, što sugerira da je nastao iz slobodne dječje mašte.

10. Zaključak

U današnjem društvu, mediji su neizostavan aspekt svakodnevnog života i imaju ključnu ulogu u oblikovanju naših iskustava i percepcije svijeta. Osim što nas informiraju i zabavljaju, medijski sadržaji igraju ključnu ulogu u oblikovanju dječjeg razvoja i kreativnih sposobnosti. Kroz razne oblike medija, djeca se izlažu različitim utjecajima. Ovaj rad istraživao je kako različiti medijski sadržaji, konkretno crtani filmovi i priče, utječu na likovno izražavanje djece predškolske dobi.

Rezultati istraživanja potvrdili su obje postavljene hipoteze. Prva hipoteza, koja tvrdi da mediji imaju utjecaj na likovno izražavanje djece, u potpunosti je potvrđena. Istraživanje je pokazalo da su djeca koja su bila izložena medijskim sadržajima, bilo kroz crtani film ili priču, prepoznatljivo prikazivala motive inspirirane tim sadržajima u svojim crtežima. Druga hipoteza, koja navodi da je utjecaj medija na likovno izražavanje izraženiji kod djece koja su gledala crtani film u usporedbi s onima kojima je čitana priča, također je potvrđena. Naime, djeca koja su gledala crtani film izrađivala su veći broj crteža s motivima povezanim s filmom, dok su djeca koja su slušala priču crtala motive povezane s pričom, ali u manjem broju. Ovi nalazi sugeriraju da crtani filmovi pružaju bogatije vizualne poticaje, što potiče djecu na prikazivanje motiva iz filma, dok priče nude manje vizualne poticaje.

Međutim, važno je istaknuti i neka ograničenja istraživanja. Prvo, uzorak djece mogao bi biti nedovoljan da bi se generalizirali rezultati na širu populaciju. Veći uzorak djece mogao bi pružiti pouzdanije podatke i omogućiti dublju analizu. Drugo, istraživanje je obuhvatilo samo crtani film i priču, što može ograničiti primjenjivost rezultata na druge oblike medija, poput videoigara, aplikacija i slično. Također, istraživanje je analiziralo kratkotrajnu izloženost medijskim sadržajima, dok bi dugoročne studije mogle otkriti kako trajna izloženost utječe na likovno izražavanje djece.

U budućim istraživanjima bilo bi korisno proširiti uzorak na veću skupinu djece te uključiti različite vrste medijskih sadržaja. Također, istraživanja bi se mogla usmjeriti na dugoročne učinke medija na dječje likovno izražavanje, kao i na razvoj strategija koje bi pomogle u uravnoteženom korištenju medija u odgoju i obrazovanju. Uvođenje medijske pismenosti u obrazovne programe može pomoći djeci da kritički pristupe medijskim sadržajima i bolje razumiju njihov utjecaj na vlastito stvaralaštvo. Time će se osigurati da mediji budu moćan alat u razvoju dječje kreativnosti, dok istovremeno potiču njihov autentični izraz.

Literatura

- 1) Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*, Zagreb: Školska knjiga.
- 2) Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D., Osmančević, L. (2018). *Obitelj i izazovi novih medija-priručnik s radnom listićima za roditelje, nastavnike i stručne suradnike*. Zagreb: Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu (DKMK)
- 3) Černeka, V., Šuran, N. i Skoko, I. (2013). Likovnost i kreativnost kroz nove medije. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (73), 14-15. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/146372>
- 4) Đuran, I., Koprivnjak, J., i Maček, J. (2022). *Mediji, djeca i roditelji: Utjecaj medija na razvoj djece predškolske i rane dobi*. Impressum, Zagreb.
- 5) Đuran, A., Koprivnjak, D. i Maček, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, 04 (01), 270-283. <https://doi.org/10.22522/cmr20190151>
- 6) Grgurić, N., Jakubin M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*, Zagreb: Educa.
- 7) Herceg, Rončević, Karlavaris (2010.) *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*, Zagreb: Alfa,
- 8) Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, 21 (1), 127-136. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190208>
- 9) Labaš, D. i Marinčić, P. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali*, 12 (15), 1-32. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/195548>
- 10) Labaš, D. i Mihovilović, M. (2011). Masovni mediji i semiotika popularne kulture. *Kroatologija*, 2 (1), 95-121. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/75496>
- 11) Majdenić, V. (2019). *Mediji, tekst, kultura*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- 12) Malek, L. (2019). Novi mediji (kao alat) u nastavi: Djeca i folklor. *Communication Management Review*, 04 (01), 232-247. <https://doi.org/10.22522/cmr20190149>
- 13) Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82 (1), 131-149. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79236>
- 14) Mikić, K. (2002). Mediji u vrtiću -1. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 8(27), 5-5
- 15) Mikić, K. (2001). *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa.

- 16) Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2009). *Mediji i mladi : prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- 17) Miliša, Z., Zloković, J. (2008). *Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima prepoznavanje i prevencija*. Zadar-Rijeka: Markom usluge d.o.o.
- 18) Miočić, I. (2018). Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače?. *Ljetopis socijalnog rada*, 25 (2), 175-194. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i2.209>
- 19) Peruško, Z. (2008). *Mediji, kultura i civilno društvo*. Zagreb, Jesenski i Turk.
- 20) Singer, D. G., & Singer, J. L. (Eds.). (2001). *Handbook of children and the media*. Sage Publications, Inc.
- 21) Šimić Šašić, S. i Rodić, M. (2021). Korelati korištenja medija kod djece predškolske dobi. *Nova prisutnost*, XIX (1), 167-181. <https://doi.org/10.31192/np.19.1.12>
- 22) Tolić, M. (2009). Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije. *Život i škola*, LV (22), 97-103. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/47431>
- 23) Tomljenović, R., Ilej, M. i Banda, G. (2018). *Djeca i mediji*: knjižica za roditelje i skrbnike djece. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
- 24) Thoman, E., Jolls, T., (2003). *Literacy for the 21st Century*, Center for Media Literacy.
- 25) Visković, I., Višnjic Jevtić, A. (2017). Izloženost djece rane i predškolske dobi medijima. U: B. Mendeš, T. T. Vidović, T. T. (Ur.) *Dijete, knjiga i novi mediji*: zbornik radova sa Znanstveno-stručnog skupa s međunarodnom suradnjom (str. 31- 45). Split: Filozofski fakultet u Splitu. Zagreb: Savez društava Naša djeca Hrvatske

Mrežne stranice:

- 1) Aboalgasm, A. S. (2014) Can Digital Drawing Tools Significantly Develop Children's Artistic Ability and Creative Activity? Huddersfield University, Queensgate. URL:https://www.academia.edu/9284098/Can_Digital_Drawing_Tools_Significantly_Develop_Childrens_Artistic_Ability_and_Creative_Activity (pristup: 2.8.2024.)
- 2) masovni mediji. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 19.7.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/masovni-mediji>
- 3) medij. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 15.7.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/medij>

- 4) Medijska pismenost. (2017). Pozitivni i negativni utjecaji medija. Medijska pismenost. <https://www.medijskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/> .
Pristupljeno: 17.7.2024.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja TEA ARAPOVIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANDG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA¹ OBRAZOVANJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 16.09.2024

Potpis Tea Arapović

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: TEA ARAPOVIĆ

Naslov rada: MEDIJI U LIKOVNOM RADU S DJECOM

Znanstveno područje i polje: Društvene znanosti

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
izv. prof. dr. sc. Marija Brajčić

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
/

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
doc. dr. sc. Dubravka Kuščević
asistent Mia Mijaljica

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22)).

Split, 16. 09. 2024

Potpis studenta/studentice: Tea Arapović

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.